

Examensarbete 10p

Lärarytildningen AU3

Höstterminen 2004

Bilden som pedagogiskt verktyg

Janina Gable Kjellsson

Laila Honkonen

Handledare: Anna Flyman Mattsson

Bilden som pedagogiskt verktyg

Janina Gable Kjellsson

Laila Honkonen

Abstract

När barn ska försöka tolka en text men ännu inte knäckt ”läskoden” tar de bilder till hjälp. Bilden är ett naturligt uttrycksmedel för barn. Barn kommunicerar också med varandra genom bilder. Att använda bild som pedagogiskt verktyg är ett sätt att alternera undervisningen för att anpassa undervisningen till varje elevs förutsättningar och behov. Syftet med detta arbete var att se om pedagoger är medvetna om bildens betydelse i undervisningen. Vi har valt att undersöka detta med hjälp av en enkät. Resultatet visar att lärarna i undersökningsgruppen (10 lärare i år 1) är medvetna om bildens betydelse i undervisningen samt att de i stor utsträckning använder bilden i undervisningen, både som ett arbetssätt och som uttrycksform för tankar, känslor och lärande.

Nyckelord: bild, arbetssätt, uttrycksform.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	5
1. INLEDNING	6
1.1 SYFTE.....	6
2. LITTERATURGENOMGÅNG	7
2.1 GRUNDEN FÖR SKRIFTSPRÅKET	7
2.1.1 Hemmet.....	7
2.1.2 Skolan.....	7
2.1.3 Läsna och skriva.....	8
2.1.4 Gemensamt läsande och skrivande.....	9
2.2 BILD OCH TEXT.....	10
2.2.1 Läsning och skrivning genom bilder.....	10
2.2.2 Bildpedagogiken i ett historiskt perspektiv.....	11
2.2.3 Bilden som pedagogiskt verktyg	11
2.3 HJÄRNANS BEARBETNING AV INFORMATION	12
2.3.1 Hjärnan och dess delar.....	12
2.3.2 Vad betyder detta för undervisningen?.....	13
3. UNDERSÖKNING	15
3.1 METOD	15
3.1.1 Undersökningens uppläggning och genomförande	15
3.1.2 Undersökningsgrupp	16
3.2 RESULTATREDOVISNING	17
4. DISKUSSION	21
5. SAMMANFATTNING	25
LITTERATURFÖRTECKNING	26
<i>Bilaga: 1</i>	27
<i>Bilaga: 2</i>	28
<i>Bilaga: 3</i>	29
<i>Bilaga: 4</i>	30
<i>Bilaga: 5</i>	32
<i>Bilaga: 6</i>	33
<i>Bilaga: 7</i>	34

Förord

Vi vill här i början av vårt arbete tacka alla som har gjort vårt arbete möjligt att genomföra. Ett extra tack vill vi ge till de lärare som har ställt upp som LUFare på vår sista VFU (verksamhetsförlagd utbildning). Dessa två personer har under vår tid i klassen visat att bilden är ett viktigt verktyg då barn lär sig skriva och läsa. Vi vill också tacka de personer som ställt upp i vår enkätundersökning. Dessa personer har genom att de deltagit givit oss möjlighet att få resultatunderlag till vårt arbete. Vår handledare på Högskolan vill vi också ge ett stort tack för hennes uppbackning, uppmuntran och hennes vägledning, mot vårt färdiga arbete. Sist men inte minst vill vi tacka alla personer i vår omgivning som har stöttat och ställt upp för oss i jobbiga situationer.

Tack!

Janina G Kjellsson

Laila Honkonen

Olofström den 2 november 2004

1. Inledning

Vi är två studenter som går sista terminen på lärarutbildningen i Kristianstad. Vår inriktning är Barnets lärande – lärarens roll (Bllr) Sv/Sa (6-12 år). Till vårt examensarbete har vi valt att skriva om barns läs- och skrivinlärning via bilder. Vi är båda intresserade av att arbeta med barn på lågstadiet, där läs- och skrivinlärningen är en stor del av undervisningen.

Barn lär sig skriftspråket på olika sätt. En del lär sig att läsa först medan andra föredrar skrivning. Många barn kan inte läsa eller skriva när de börjar skolan medan andra har kommit långt i sitt läsande och skrivande. Variationen i ett klassrum är stort, och enligt Lpo 94 skall undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Vidare säger Lpo 94: ”genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva skall varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga” (Lpo 94 s21).

Vi funderade länge på hur vi kan göra alla delaktiga i undervisningen som innehåller läsning och skrivning utan att någon hamnar utanför. Vi tänkte då på att alla kan förmedla sig med hjälp av en bild samt att en bild faktiskt kan läsas och skrivas (ritas).

1.1 Syfte

Syftet med vårt arbete är att undersöka om pedagoger är medvetna om bildens betydelse som ett pedagogiskt verktyg när det gäller barns läs- och skrivinlärning. Anledningen till att vi valde denna inriktning på arbetet är som vi nämnt tidigare, för att vi själva är intresserade av att arbeta med barn på lågstadiet, där läs- och skrivinlärningen är en stor del av undervisningen. Eftersom vi inte själva har sett någon pedagog använda sig av bilden vid läs- och skrivinlärning så undrar vi om de är medvetna om bildens betydelse för inlärningen. Vi tycker att detta ämne är intressant och relevant för vårt kommande yrke då vi vill ge alla elever en bra start i skolan och för framtiden. Att använda bild som pedagogiskt verktyg är ett sätt att alternera undervisningen för att anpassa undervisningen till varje elevs förutsättningar och behov. Det viktigaste i barns skrivutveckling är att barn får känna sig som läsare och skrivare redan innan de kan läsa och skriva (Bergöö m.fl. 1997). Att få kommunicera och förmedla sig via bild är viktigt för att barnen ska känna sig som läsare och skrivare.

Problemformulering

- Är pedagoger medvetna om bildens betydelse för barns läs- och skrivinlärning?

2. Litteraturgenomgång

2.1 Grunden för skriftspråket

2.1.1 Hemmet

När det gäller barns talspråksinlärning så är det alltid hemmen som fått ha huvudansvaret för det. Dahlgren (1999) skriver att den vuxne är lyhörd för alla ljud som kan liknas vid tal. Föräldrar, äldre syskon och andra betydelsefulla personer i barnets omgivning har en oerhörd tolerans för barnets uttal, ordval och syntax. Barnet får mycket uppmuntran när det uttrycker sina önskningar, känslor och funderingar. Omgivningen är också medveten om att barnet inte alltid förstår vad de vuxna försöker förmedla, så de använder sig ofta av omskrivningar, repetitioner, demonstrationer, gester – mimik osv. för att förtydliga budskapet. De vuxna ”rättar” barnets felsägningar genom att upprepa vad barnet sagt fast på rätt sätt, så några direkta påpekanden om felaktigheter eller instruktioner om korrekt språkbruk används inte (eller i alla fall sparsamt). Barnet får en trygg och avspänd talspråksinlärning som bygger på gemensam miljö och delade erfarenheter samt på respekt och delaktighet. Detta stöd som barnen får i sin talspråksinlärning är lika viktigt och användbart för barns skriftspråksinlärning (Dahlgren 1999).

2.1.2 Skolan

Läs- och skrivinlärningen har alltid varit en av skolans huvuduppgifter. Om man frågar blivande skolbarn vad de ska lära sig i skolan säger de med stor sannolikhet: - Jag ska lära mig läsa, skriva och räkna. Eventuellt kan turordningen på skriva och räkna variera, men läsningen nämns alltid först. För många barn är skolstart starkt förknippat med lässtart vilket kan medföra stora förväntningar eller stor ångest (Dahlgren 1999). Det vi pedagoger behöver vara medvetna om är att alla barn har behov av att lära sig skriva och läsa på olika sätt (Dahlgren 1999). Vidare måste vi vara medvetna om att en del barn börjar med att skriva sig in i skriftspråket och andra med att läsa sig in i det (Bergöö m.fl. 1997). Barnen måste

erbjudas olika arbetssätt och uttrycksformer för att deras varierade behov och skilda förutsättningar skall kunna tillgodoses (Björk & Liberg 1996).

Läroplanen säger: ”Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov” (Lpo94 s.20). Vidare står det i läroplanen ”De ska pröva och utveckla olika uttrycksformer ...” samt ”... skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet”. (Lpo94 s.22).

Bild är ett ämne som är självständigt men som kan och bör användas i andra ämnen. Ämnet ger fördjupade teoretiska kunskaper och konkretiserar lärandet för barnen. Genom att använda bilden som ett verktyg för inläring främjas barnens språkutveckling, i både tal och skrift (Sturebyskolans kursplan, hämtat 2004 aug. 28)

Barnen ska ha möjlighet att utvecklas som enskilda individer, men också tillsammans med andra. När barn lär sig gör de det genom att antingen läsa eller se på bilder (det vill säga visuellt) eller tala eller lyssna (auditivt). Barn kan också lära sig genom att röra vid materialet och genom att använda kroppen (taktilt och kinestetiskt). Vid inläring är alla sinnen med och bör då tillfredställas genom att man har tillgång till material som utvecklar lärandet (Arbetslag F-2, hämtat 2004.aug 28)

2.1.3 Läsa och skriva

Läsa och skriva befruktar varandra både under utvecklingen och när man väl kan det (Allard & Sundblad 1986). Läsning och skrivning kan inte behandlas var för sig vare sig vid lärande eller vid undervisning. Allt som barn lär sig om skrivning bidrar till deras läsförmåga och vice versa. Frank Smith säger: ”Att särskilja dessa två aktiviteter berövar dem inte bara deras grundläggande betydelse utan försämrar också inlärningsmöjligheterna” (Smith 1986 s 174). Skrivning och läsning är varandras förutsättningar för, om det inte finns någon som kan skriva så finns det inga texter att läsa (Allard & Sundblad 1986).

2.1.4 Gemensamt läsande och skrivande

Intresset för och önskan om att kunna läsa och skriva grundläggs för många barn i gemensamma läs- och skrivupplevelser. När barn sitter tillsammans med sina föräldrar eller med andra vuxna (t.ex. pedagoger) och läser och skriver utgör samtalet kring det lästa eller skrivna ett viktigt stöd för att barnen ska lära sig bygga upp en förförståelse av vad som ska komma senare i texten. Barnen får också i läsandet lära sig att de där små krumelurerna, bokstäverna, kan ges en röst, på samma sätt som bilderna kan omtalas (Björk & Liberg 1996).

Att läsa berättelser för barn har enligt Smith (1986) två generella fördelar. Det ena är, att de insikter som intressanta berättelser ger och som förbinds med de tryckta tecknen i boken, har en ytterst motiverande effekt på barnen. Den andra är att de får bekanta sig med egenheter och konventioner som hör till skriftspråket och som inte sammanfaller med talspråkets. Barn behöver bekanta sig med böckernas språk eftersom det inte är samma språk som de hör talas omkring sig i vardagslivet. Smith hävdar också att det är orealistiskt att förvänta sig att de ska lära sig denna främmande stil samtidigt som de lär sig läsa (Smith 1986). Henriksson har ett tredje argument för högläsningen. Det går ut på att, eftersom högläsning skapar ett drama och bildspel inne i våra huvuden, skall det naturligtvis ha ett stort utrymme i förskolan och skolan (Henriksson 2002)

I skrivandet får barnen uppleva att det som sägs kan fångas med hjälp av en massa streck och linjer (Björk & Liberg 1996). Vid gemensam skrivning (på t.ex. blädderblock) blir skrivandets hantverk och skrivprocessen med tankar, ordval och uttryck synligt för barnen (Bergöö m.fl. 1997). Smith menar att just detta att få se texter skapas är en nödvändig erfarenhet för nybörjare för att de själva ska vilja skriva. Detta är kanske första gången barnen ser en text växa fram. Det ger dem möjlighet att tillsammans med gruppen och pedagogen reflektera över de tankar de fått (Smith 1986). Den engelska forskaren James Britton menar att det viktigaste i skrivutvecklingen är att barnen får känna sig som läsare och skrivare redan innan de kan läsa och skriva (Bergöö m.fl. 1997).

2.2 Bild och text

2.2.1 Läsning och skrivning genom bilder

När barn ska försöka tolka en text men ännu inte knäckt ”läskoden” tar de bilder till hjälp. De likställer läsning med att titta på och prata om bilderna i boken, och därför är det viktigt vid t.ex. högläsning att de verkligen får se och prata om bilderna. För dem innebär läsning att de tror att den vuxne berättar om vad som finns på bilderna. Barn som befinner sig i denna fas läser själv med utgångspunkt i bilderna. På samma sätt betyder skriva att man ritat bilder. Texter uppmärksammas inte alls, utan läsningen och skrivningen sker bildligt talat i stället för bokstavligt talat (Dahlgren 1999). Det kan uppstå problem om bilden inte stämmer med den upplästa texten. Störst problem blir det om texten är mer detaljrik än bilden. Barnen hävdar då att den vuxne läser fel eller fuskar om bilden och texten inte överensstämmer. Denna missuppfattning av läsning och skrivning är ändå en viktig länk in i texten. Så småningom förstår barnen att bilder är ett sätt att förmedla budskap och texter är ett annat (Dahlgren 1999).

När barnen väl förstått att text kan förmedla budskap börjar de ta fasta på textens grafiska utseende. Deras förmåga att minnas bilder utnyttjas till att hantera bokstäver, och nu börjar de läsa i s.k. ordbilder. Förutom sitt goda bildminne så har de lätt för att minnas sagor och berättelser utantill, och de har nu närmat sig textens grafiska och ljudmässiga grundkonstruktion (Dahlgren 1999).

Även för barn som redan kan läsa är bilden fortfarande den viktigaste informationskällan. Det kan vara så under hela lågstadiet. Om bild och text inte stämmer ändrar barnen texten, d. v. s. läser av ”fel”, men enbart i syfte att göra texten adekvat i förhållande till bilden. Enligt barnen kan det inte stå något som går stick i stäv med den information bilden ger (Allard & Sundblad 1986).

Ett viktigt steg in i läs- och skrivprocessen är att fundera tillsammans med barnen över vad bilderna i en bilderbok berättar för var och en av dem och sedan försöka formulera vad de tror att författaren och illustratören vill berätta. Redan med äldre förskolebarn kan man komma in i ganska avancerade samtal om förhållandet mellan bild och text eftersom de börjar undersöka hur layouten ser ut i olika bilderböcker och fundera över vilket som kom först, texten eller bilden (Henriksson 2002). Så småningom börjar eleverna själva att uttrycka sig i skrift och

bilder. De gör bilderna själva men behöver kanske hjälp med att skriva. Då får läraren ”vara deras hand”, dvs. skriva åt dem (Bergöö m fl. 1997).

2.2.2 Bildpedagogiken i ett historiskt perspektiv

I *Bildens betydelse i undervisningen* (1994), en uppsats skriven av två grundskolelärarstudenter kan man läsa om bildpedagogiken i ett historiskt perspektiv. Sigmund Freud (1856-1939) ansåg att barn målade för att synliggöra sina känslor (Hallberg, Svensson 1994). Fortsättningsvis kan man läsa om en annan man vid namnet Herbert Read (1894-1974). Read var den som myntade uttrycket ”Det fria skapandet”. Reads tankar var att vi utvecklar vårt tänkande och verklighetsuppfattningen genom att använda bild som hjälpmedel. Jean Piaget är också förknippad med bilden. Piaget betonar barnets konkreta skapande som viktigt i inläringen (Hallberg & Svensson 1994).

2.2.3 Bilden som pedagogiskt verktyg

Bilden är ett naturligt uttrycksmedel för barn. De berättar, återupplever och gör upptäckter med sina bilder. Deras tankar blir via bilderna konkreta och påtagliga. Det är viktigt att bilden inte bara blir en sysselsättning vid sidan om. Bildskapandet i skolan reduceras lätt till att bli dekoration eller teknikövning. Kombinationen bild och ord för att föra fram ett budskap är viktigt. Även när barnen lärt sig läsa och skriva måste deras bildspråk få fortsätta att utvecklas. Bilden ska inte vara någon utfyllnad utan ett led i ett tanke- och uttrycksarbete (Bergöö m.fl. 1997).

För att förbereda något skriftligt är bilder ett viktigt men ofta förbiset verktyg. Syftet är det samma som skrivkunniga använder sig av när de ska planera sitt skrivande, dvs. rubriker eller stolpar. Barnen förbereder och planerar sitt skrivande i bilder. I bilden blir små detaljer synliga, detaljer som barnen troligen skulle ha glömts bort i ett samtal. Att använda bilder som tankeredskap får barnen att utveckla ett mer reflekterat och genomtänkt skrivande. Att tänka och uttrycka sig i bilder gör skrivkunniga och icke-skrivkunniga jämlika, och de tysta och blyga barnens tankar blir synliga och därigenom också barnen själva (Bergöö m.fl. 1997).

Det finns alltid mycket intressant att hitta i barns bilder. Barn gör ofta spontana bearbetningar av bokens bilder eller skapar helt nya illustrationer i anslutning till läsningen, men det är ännu

vanligare att associationer dyker upp en tid efteråt. Barn kommunicerar också med varandra genom bilder. Fantastiska berättelser växer fram ur det som händer på pappret, och de beskriver saker som inte syns. Att rita blir ett sätt att lagra kunskaper och erfarenheter och få kontroll över verkligheten runt omkring (Ekström & Isaksson 1997).

Barn lär sig mycket tidigare att läsa bilder i en bok än själva tecknen. Att lära sig läsa bilder är att lära sig bildkonventioner. Barnen måste förstå att de grafiska tecknen är i stället för föremål. Men det är en prestation som kräver både vana och erfarenhet samt en möjlighet att få se bilder. Att uppfatta en bild är en fråga om inläring, och alla våra bildmöten ökar vår förmåga att uppfatta helt nya bilder. Därför är det viktigt att barn får möta många olika sorters bilder i böckerna. Vi vuxna har ett stort ansvar för barnens bildintag, men vi ligger också ofta som ett hinder mellan bildkonstnärerna och barnen. Vi väljer gärna traditionella, idylliserande och konventionella bilder och får på så sätt barnen att stanna kvar i tryggheten bland de mer stereotypa bilderna. Det är vi som är rädda för det annorlunda, men vi måste lita på att barn kan och förstår mer än man tror bara de får försöka (Ekström & Isaksson 1997).

2.3 Hjärnans bearbetning av information

2.3.1 Hjärnan och dess delar

I en artikel i Kristianstadsbladet står det följande: ”När man sitter där över läxboken och tankarna börjar vandra iväg har den högra hjärnhalvan tråkigt. Man måste lura med sig den, och det gör man genom att koppla in så många sinnen som möjligt under studierna.” (Hansson 1999) Författaren fortsätter sedan att tipsa om att rita bilder som har anknytning till det lästa och att använda olika färger på pennorna vid markeringar. Det Hansson säger är inget nytt för många äldre elever men används sällan i de lägre klasserna (Hansson 1999).

Det har gjorts många vetenskapliga studier om hjärnan och dess delar, både för att förstå mänskligt beteende men också för att förstå hur vi lär oss. Enligt dr Paul MacLean föds vi med en tredelad hjärna, med o tre separata hjärnor som satts samman till en. Längst ner har vi ”reptilhjärnan” eller den primitiva hjärnan där våra överlevnadsinstinkter finns. Ovanför ”reptilhjärnan” har vi ”däggdjurshjärnan” eller det limbiska systemet där vi hittar våra känslor och motivation. Överst har vi hjärnbarken eller den ”tänkande hjärnan” (Healy 1999).

Hjärnbarken kan i sin tur delas upp i två delar: vänster och höger hjärnhalva. Undersökningar som gjorts visar att de båda hjärnhalvorna har olika sätt att bearbeta information:

<u>Vänster hjärnhalva</u>		<u>Höger hjärnhalva</u>
Analytisk- sekventionell	←	→ Holistisk- simultan- konkret
Ger detaljer	←	→ Ser helheter
Lyssnar, talar	←	→ Tittar, gör
Tänker logiskt	←	→ Tänker intuitivt
Analyserar, förstår tid	←	→ Formger, förstår tredimensionella spatiala samband
Språk: tal, ljud, grammatik, Verbala begrepp	←	→ Språk: enstaka ord, betydelser, tonfall, gester, social interaktion
Tycker om automatiska rutiner	←	→ Tycker om nymodigheter
Verbalt korttidsminne	←	→ Minne för sensoriska bilder
Bearbetar auditiva mönster	←	→ Skapar mentala kartor, Mentala begrepp
Ställer saker och ting i ordning	←	→ Förstå intuitivt
Emotionellt närmande	←	→ Emotionellt tillbakadragande

(Healy 1999)

Som vi kan se av vänster- och högerspalten så finns det skillnader på hur information bearbetas. Nu är det inte så att man bara använder ena hjärnhalvan vid inläring, utan båda hjärnhalvorna är viktiga vid bearbetningen. Däremot har vi ofta en mer eller mindre dominant hjärnhalva. Om vi återgår till spalterna kan vi se att den vänstra hjärnhalvan utgår från det verbala (språkliga) medan den högra hjärnhalvan utgår från det visuella (bildliga). Även motoriken bearbetas olika. En ”vänsterhjärna” arbetar med detaljer som ingår i finmotoriken. En ”högerhjärna” arbetar med helheter och använder då grovmotoriken (Healy 1999).

2.3.2 Vad betyder detta för undervisningen?

Lär sig barn som använder bild för att lära sig läsa och skriva lika mycket som övriga elever? I en artikel skriven av Carin Jonsson (2002) står det att barns uttryck i bilder gör barn uppmärksamma på skriftspråkets system och möjligheter. ”Bilderna kan liksom det skrivna ordet betraktas som en kommunikativ handling uppbyggd av ett teckensystem av koder” (Jonsson s.27).

Om man ser till läs- och skrivinläringen som den traditionellt ser ut på skolorna så har ”vänsterhjärnorna” det lättare. Skolan arbetar med fonem (lyssnar, talar), detaljer och analysering (bokstäver i en viss ordning) och finmotoriken (skriva). Hur mycket av det visuella får ”högerhjärnorna” av detta arbetssätt? För att utveckla lingvistisk medvetenhet för

dess barn kan läraren uppmuntra eleverna att titta efter detaljer i bilder och försöka se vilket samband detaljerna har med helheten. För att motivera eleverna kan läraren ge dem möjligheten att uttrycka sig och kommunicera med färger och bilder. Genom att analysera och kategorisera färggranna bilder bygger man upp förmågan att stava. Det är samma regler och mönster som används vare sig det gäller bild eller skrivna ord (Healy 1999).

3. Undersökning

3.1 Metod

3.1.1 Undersökningens uppläggning och genomförande

Antalet undersökningsspersoner är 10 stycken. Vårt mål med arbetet var att få veta om lärare i år 1 är medvetna om bildens betydelse i undervisningen. Med medvetenhet menar vi att man måste veta hur och varför man använder ett visst arbetssätt eller uttrycksform. Som lärare ska man alltid ha ett mål och syfte med allt som ska genomföras i klassrummet. Undersökningen syftar till att få reda på om lärarna använder sig av bild i undervisningen samt vad de hade för mål och syfte med bildanvändandet. Genom att undersöka detta ville vi se om lärarna var medvetna om bildens betydelse för barns läs- och skrivinlärning. Till undersökningen valde vi att arbeta med en enkät. Enkäten har varit uppdelad i frågor med alternativa svar och frågor som lämnats öppna för mer individuella svar. Frågorna har syftat till vår problemformulering vilket har delats upp i mindre delar för att nå fram till de svar som är av mest intresse för vår undersökning.

Kontakt med de personer som har ingått i vår undersökning fick vi första gången under ett årskursindelad möte där lärare från samtliga skolor i en kommun i en viss årskurs träffas för att diskutera olika problem och möjligheter. Under detta möte fanns möjlighet att göra en förfrågan bland de berörda lärarna. De fick tidsangivelser och tillvägagångssätt samt information om att de deltog anonymt. Samtliga lärare önskade delta i vår undersökning. De svar som framkom har redovisats i diagram och som löpande text. Enkäten bestod av tre sidor, där den första sidan är frågor om lärarna, hur lång erfarenhet de har i yrket samt vilken utbildning och erfarenhet de har av bild. De andra två sidorna bestod av frågor som rör bilden i undervisningen (se bilaga 1-3).

På grund av tidsbegränsningar är antalet undersökningsspersoner litet (10 lärare i år 1). Det är därför svårt att säga något om hur representativ undersökningen är för samtliga lärare i år 1. Vi har gjort ett subjektivt urval, dvs. vi har valt de undersökningsspersoner som är lättast att få tag på.

3.1.2 Undersökningsgrupp

De tio lärare som har ingått i vår undersökning har alla varit kvinnor med varierande ålder. De har i genomsnitt varit verksamma inom yrket i 28 år. Den lärare som har arbetat längst har varit verksam i 36 år, och den lärare som tog sin examen senast har varit verksam i 12 år. Vår undersökning har visat att 8 av 10 har lågstadie- eller småskolelärarutbildning, medan resterande 2 har grundskolelärarutbildning. Alla 10 lärarna undervisar i samtliga ämnen som ingår i år 1-3. Det som skiljde dem åt var att vissa av dem inte undervisade i idrott eftersom de hade en idrottslärare på skolan.

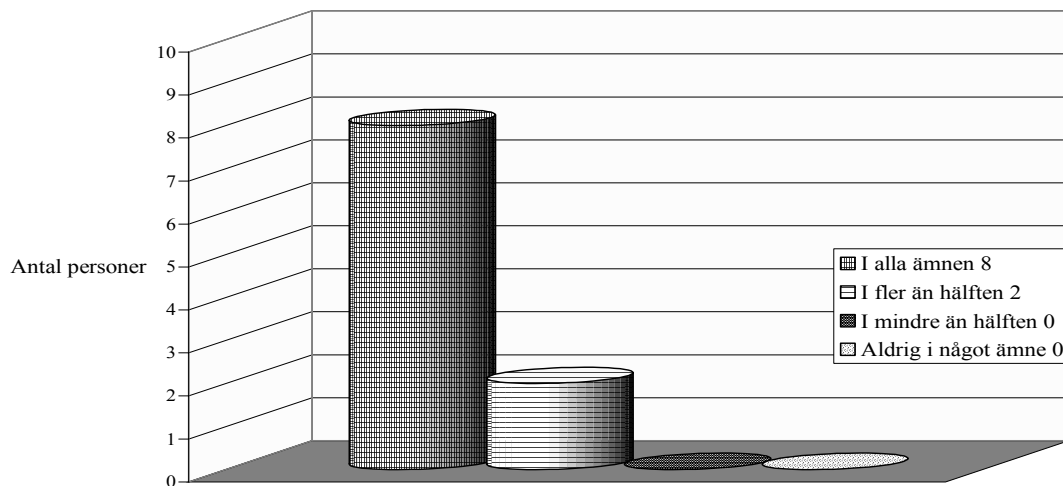
På frågan om hur mycket utbildning och erfarenhet de hade i bild svarade alla 10 lärarna att de hade den utbildningen och erfarenheten i bild som de fick i samband med lärarutbildningen samt enstaka studiedagar. En lärare svarade också att hon gått en hel del privata kurser i bild.

3.2 Resultatredovisning

Svaren redovisas i samma ordning som frågorna finns på enkäten. Redovisningen sker i diagram och löpande text. Den löpande texten är en sammanfattning av den ordinarie resultatredovisningen. För mer detaljerad redovisning se bilaga 4-7.

1. Använder du dig av bild i din undervisning? Om ja, i vilka ämnen och hur används bilden och varför? Om nej, varför inte?

Tabell 1: Användning av bild i undervisning

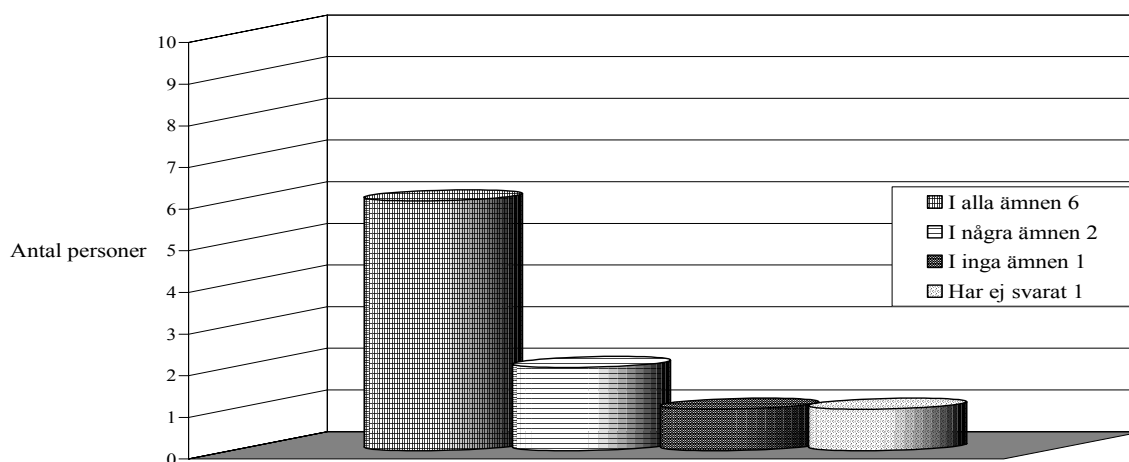
Diagrammet visar att 8 av 10 lärare använder sig av bild i alla ämnen. De återstående 2 lärarna använder bild i fler än hälften av sina ämnen. Av resultatet framkom också att lärarna använder bilden främst i svenska, matematik, musik, samhällsvetenskap och naturvetenskap.

Hur och varför används bilden?

Sammanfattningsvis använder lärarna bild som illustration och förstärkning vid temaarbeten och fritt skrivande. Bilden används till att förstärka och förtydliga texter samt för att uttrycka och bearbeta känslor, tankar och kunskaper. Barnen skriver enskilt eller gemensamt till bilder, och då fungerar bilden som stimulans och stöd för skrivandet. I samband med läsinläring blir bilden ett stöd för minnet för visuella barn. Barnen studerar bilder för att få ta del av hur andra tänker. Bilden anses vara ett naturligt uttrycksmedel för barn.

2a. Anser du att du använder tillräckligt med bild i undervisningen?

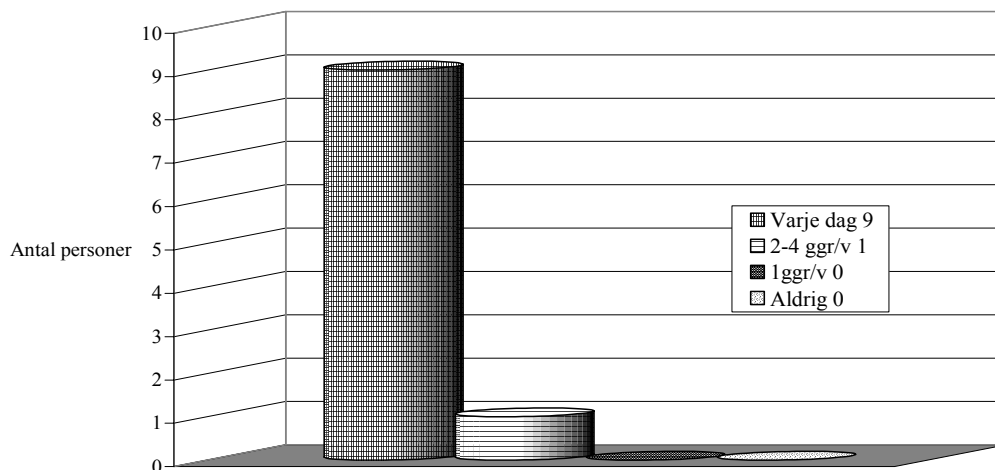
Tabell 2: Använder tillräckligt med bild

Diagrammet visar att 6 av 10 lärare anser att de använder tillräckligt med bild i alla sina ämnen. 2 lärare anser att de använder tillräckligt med bild i några ämnen. 1 lärare anser att hon inte använder tillräckligt med bild i några ämnen alls. 1 lärare har inte svarat på frågan, och detta kan påverka resultatet.

2b. Hur mycket bild använder ni?

Tabell 3: Hur ofta bild används i undervisningen

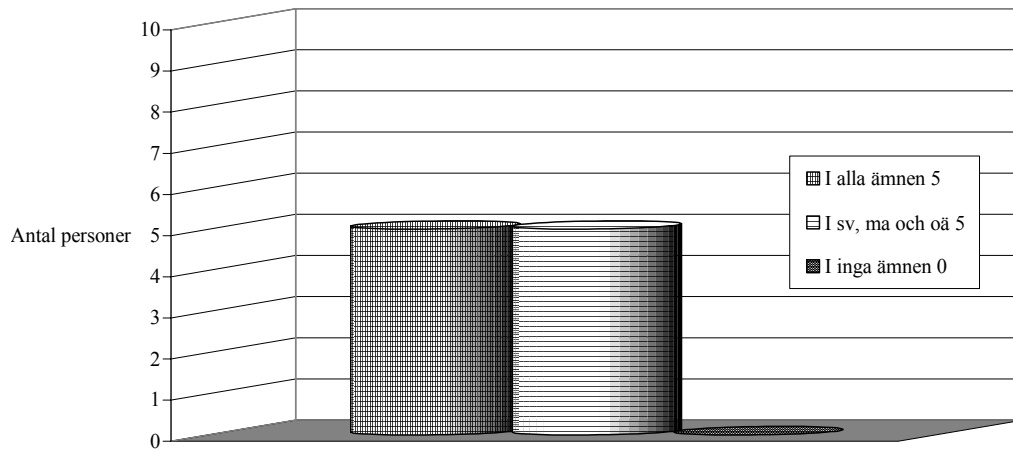
Diagrammet visar att 9 av 10 använder sig av bild varje dag. 1 lärare använder bild 2-4 gånger i veckan.

Av resultatet kan man utläsa att trots att 9 av 10 lärare använder bild varje dag så är det bara 6 av 10 som anser att de använder tillräckligt med bild i alla ämnen. Att använda bild varje dag betyder inte automatiskt att man använder bild i alla ämnen under dagen. Resultat kan också

bero på att det är svårt att säga vad som är tillräckligt. Ytterligare orsaker kan vara vilken kunskap man har om bildens betydelse i undervisningen samt vilket förhållningssätt man själv har till bilden.

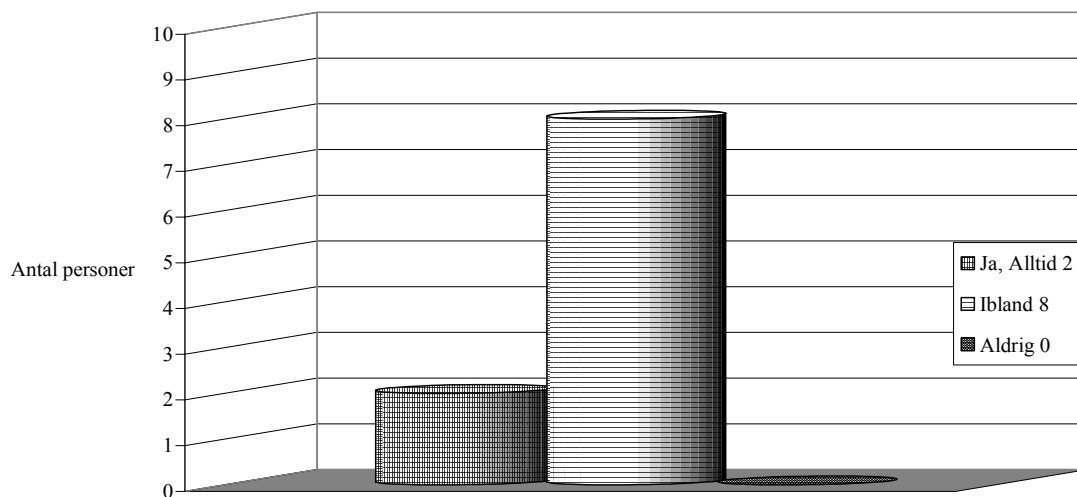
3. Använder du elevernas egna bilder i undervisningen? Om ja, hur används bilderna och varför? Om nej, varför inte?

3a. Tabell 4: Var elevernas egna bilder används

Diagrammet visar att 5 av 10 lärare använder barnens egna bilder i alla ämnen. 5 lärare använder barnens egna bilder i några ämnen.

3b. Tabell 5: När elevernas egna bilder används

Diagrammet visar att 2 lärare använder alltid barnens egna bilder. 8 av 10 lärare använder barnens egna bilder ibland.

Av resultatet kan man utläsa att 5 av 10 lärare använder barnens egna bilder i alla ämnen men bara ibland. 2 lärare däremot använder alltid barnens egna bilder och i alla ämnen. Detta skulle kunna indikera att de använder färdiga bilder i större omfattning än de använder barnens egna, men det är missvisande om man ser till hur bilderna används.

Hur och varför används barnens egna bilder?

Sammanfattningsvis använder lärarna bild som illustration och förstärkning vid temaarbeten och fritt skrivande. Bilden används till att förstärka och förtydliga texter samt för att uttrycka och bearbeta känslor, tankar och kunskaper. Barnen skriver enskilt eller gemensamt till bilder, och då fungerar bilden som stimulans och stöd för skrivandet. I samband med läsinlärning blir bilden ett stöd för minnet för visuella barn. Barnen studerar bilder för att få ta del av hur andra tänker. Bilden anses vara ett naturligt uttrycksmedel för barn. Undersökningen visar att lärarna använder elevernas egna bilder på samma sätt och i samma ämnen som de använder färdiga bilder.

4. Hur ser du på bilderna i läromedlen?

Av resultatet kan man utläsa att lärarna använder ytterst lite färdigt läromedel, och det var bara i svenska och matematik läromedlen nämndes. I dessa läromedel är 9 av 10 lärare nöjda med bilderna. De anser att bilderna är bra, illustrativa, fantasieggande, tydliga, och de använder bilderna till att skriva och prata om. 1 lärare påpekar att alla bilder inte passar alla barn.

5. Övrigt

På denna fråga var det endast tre lärare som hade svarat. Detta påverkar inte resultatet eftersom det var en punkt, där de kunde kommentera om de ansåg att vi hade missat en fråga, som de ansåg viktig och som de ville dela med sig av. En lärare anser att elever i allmänhet är dåliga på att fantisera och skapa egna bilder i huvudet. En annan lärare anser att det är viktigt att få med så många sinnen som möjligt vid inlärning. Och den tredje ifrågasätter sitt eget bildanvändande i sin undervisning.

4. Diskussion

När vi började vårt arbete funderade vi länge på hur man kan göra alla barn delaktiga i undervisningen som innehåller läsning och skrivning. Vi var påtagligt medvetna om den stora variation som finns i ett klassrum, där vissa barn kommit långt i sitt läsande och skrivande medan andra inte ens börjat närma sig det. Via litteraturen och lärarna i vår undersökningsgrupp har vi blivit stärkta i att bilden är ett bra sätt att variera undervisningen. Barn behöver erbjudas olika arbetsätt och uttrycksformer för att deras varierande behov och skilda förutsättningar skall kunna tillgodoses (Lpo 94, Björk & Liberg 1996), och vad passar bättre än bild som är ett naturligt uttrycksmedel för barn och gör skrivkunniga och icke-skrivkunniga jämlika (Bergöö m.fl. 1997).

Vi anser att bilden är och ska ses som en av många uttrycksformer. Att använda bilden som ett verktyg för inläring gynnar alla elever (Sturebyskolans kursplan) men kanske främst de visuella barnen, det vill säga de som har en mer dominant ”högerhjärna” (Arbetslag F-2, Healy 1999). Möjligheten att lära sig läsa och skriva är olika för varje elev. I hemmet har den vuxne lärt barnet grunderna för talspråket vilket är viktigt och användbart för skriftspråksinläringen (Dahlgren 1999). Vi anser att i skolan är det barnets behov som styr inläringssättet för läs- och skrivinläringen, och det tycker vi är viktigt att ha i åtanke vid planering av lektioner. En del lär sig läsa först medan andra skriver först (Bergöö m.fl. 1997). Vilket som ska komma först är inte upp till oss att bestämma, utan det är eleverna som utvecklas olika. Skillnaden finns också i hur barn lär sig, och det är i dessa situationer vi pedagoger måste vara uppfinningsrika och öppna för att variera i undervisningen.

Vår undersökning visar att lärarna i undersökningsgruppen är medvetna om bildens betydelse i barns läs- och skrivinläring, men också i andra ämnen och sammanhang. Denna slutsats drog vi när vi sammanfattade resultatet och såg i vilken omfattning bilden användes och vilket syfte lärarna hade med bilden i undervisningen. Hur visar sig då lärarnas medvetenhet, och vad får det för resultat för barnens läs- och skrivinläring?

Vare sig det gäller färdiga bilder eller barnens egna bilder används bilden i stor utsträckning av lärarna i undersökningsgruppen. 8 av 10 lärare använder sig av bild i alla ämnen, och de återstående 2 lärarna använder bild i fler än hälften av sina ämnen. 9 av 10 lärare använder också bilden varje dag medan 1 lärare använder bild 2-4 gånger i veckan. Detta tycker vi är

väldigt positiva siffror. Däremot är det bara 6 av 10 lärare som anser att de använder tillräckligt med bild i alla ämnen. Resultatet kan bero på att det är svårt att säga vad som är tillräckligt. Det kan också bero på att alla lärarna (även om 8 av 10 gör det) inte använder bild i alla sina ämnen. Ämnen som nämndes i samband med bilden var främst svenska, matematik, musik, samhällsvetenskap och naturvetenskap. Vi tror att det beror på att dessa ämnen ofta ingår i ett tematiskt arbetssätt, som många av lärarna använder sig av.

När det gäller barnens egna bilder visade det sig att 5 av 10 lärare använder barnens bilder i alla ämnen, dock bara ibland. Endast 2 av 10 använder sig alltid av barnens egna bilder i alla ämnen. Detta var en nedslående siffra för oss tills vi undersökte hur och varför de använde både färdiga bilder eller barnens egna bilder. Resultatet visade att färdiga bilder och barnens egna bilder användes på samma sätt och i samma ämnen.

Av resultatet fick vi fram att lärarna använder färdiga eller barnens egna bilder till enskilt skrivande eller gemensamma dikteringar. Intresset och önskan att kunna läsa och skriva grundläggs för många barn vid gemensamma läs- och skrivupplevelser (Björk & Liberg 1996). Vi anser att lärarna genom att använda barnens egna eller färdiga bilder till en gemensam diktering väcker detta intresse. Vid gemensam skrivning blir skrivandets hantverk och skrivprocess tydliga för barnen, och det är en erfarenhet som är nödvändig för nybörjare för att de själva ska vilja skriva (Smith 1987).

Bilden används också av lärarna som illustration vid exempelvis temaarbeten eller fritt skrivande för att tydliggöra och förstärka texterna. Det är detta bildanvändande som vi själva har sett ute på skolorna. Via bilden kan barnen också bearbeta och uttrycka sina tankar, känslor och kunskaper. Bergöö m.fl. (1997) säger att barnen berättar och återupplever via sina bilder, och deras tankar blir med hjälp av bilden konkreta och påtagliga. Illustrationer eller bild kan också visa om barnen har läsförståelsen vid enskilt läsande som en lärare nämnde.

Lärarna låter barnen skriva till egna eller färdiga bilder för att stimulera skrivandet. Att använda barnens egna bilder ansåg en lärare vara lättare och tryggare för barnen. Färdiga bilder tror vi är precis lika lätta och stimulerande, om man bara varierar bildintaget för barnen. När barnen skriver eller berättar till egna eller färdiga bilder fungerar bilden som ett stöd. Även när barn lärt sig att läsa och skriva måste deras bildspråk få fortsätta att utvecklas. Bilden får inte bara bli en sysselsättning vid sidan om eftersom kombinationen ord och bild är

viktig för att föra fram ett budskap (Bergöö m.fl. 1997). Vi tror att bildspråksanvändandet lätt försvinner när eleverna väl lärt sig att läsa och skriva. Vi tror också att ju äldre eleverna blir, desto mer tar skriftspråket över. Då blir bilden istället just ämnet bild (konst), och inte ett stöd, stimuli eller kommunikation.

Barnen studerar och granskar varandras bilder för att få ta del av vad andra tänker. Att studera varandras bilder är ett sätt för barnen att kommunicera (Ekström & Isaksson 1997). Innan de har knäckt ”läskoden” läser barnen genom att titta på och prata om bilder samt skriver genom att rita bilder (Dahlgren 1997). Att studera bilder har också en annan viktig aspekt. Genom att uppmuntra barnen att titta efter detaljer i bilder och försöka se vilket sammanhang detaljerna har med helheten, utvecklar man lingvistisk medvetenhet hos visuella barn (Healy 1999).

När det gäller bilderna i läromedel visar det sig att lärarna i undersökningen använder ytterst lite färdigt läromedel. Böcker som nämndes var matematik och svenskböcker. I dessa böcker ansåg lärarna att bilderna var bra och idylliska. De färdiga bilderna används som vi tidigare nämnt som ett stöd vid enskilt eller gemensamt skrivande. Att uppfatta en bild är en fråga om inläring, och alla våra bildmöten ökar vår förmåga att uppfatta helt nya bilder. Därför är det viktigt att variera bildintaget. Vi vuxna måste också vara öppna för bilder som inte är traditionella och idylliska. Vi måste låta barnen gå utanför tryggheten bland de stereotypa bilderna och lita på att barnen klarar av att handskas med mer annorlunda bilder (Ekström & Isaksson 1997). Nu när lärarna bara pratar om bra och idylliska bilder i läromedlen undrar vi om alla bilder i läromedlen är idylliska eller om lärarna gör ett urval och väljer att arbeta med bara vissa bilder. Det eventuella urvalet kan bero på att alla bilder inte passar alla barn. En lärare påpekade att en del barn vill ha detaljrika bilder medan andra barn inte klarar av detta. Det tycker vi tyder på att hon är medveten om att barn kan ha en mer dominant hjärnhalva. En ”vänsterhjärna” arbetar med detaljer medan en ”högerhjärna” arbetar med helheter (Healy 1999).

Några få lärare nämnde att de också använde enkla faktaböcker och skönlitterära böcker. Vi tror att de övriga lärarna också använder dessa böcker eftersom de måste hämta material någonstans ifrån. Några lärare nämnde att det är viktigt för barn att skapa egna bilder i huvudet exempelvis i anslutning till det man läser. De anser att dagens barn är dåliga på att fantisera i och med att de alltför mycket serveras färdiga bilder. Via högläsning ur skönlitterära böcker skapas ett drama och ett bildspel inne i barnens huvuden (Henriksson

2002). Det är viktigt för barnen att få skapa egna mentala och fysiska bilder och att inte bara konsumera andras bilder. Vi tror att många lärare inte anser sig ha tid att låta barnen ”bara fantisera”. Det känns som att fantasin måste utmytna i något, t.ex. en text, för att den ska vara viktig. Att fantisera, bara för fantasins skull, känns inte så prioriterat i skolans intensiva värld.

Det finns alltid mycket intressant att hitta i barns bilder. Barn gör oftast spontana bearbetningar av bokens bilder eller skapar helt nya illustrationer i anslutning till det lästa (Eriksson & Isaksson 1997). Enligt en lärare, och det tror vi också, kan denna bearbetning ta sig i uttryck i vad som helst beroende på barnets fantasi och kreativitet, samt tillgång till olika färger och material. Read ansåg att vi utvecklar vårt tänkande och vår verklighetsuppfattning genom att använda bild som hjälpmedel, Piaget betonar barnets konkreta skapande som viktigt i inläringen och Freud ansåg att barn målade för att synliggöra sina känslor (Hallberg & Svensson 1994).

Vi hade väntat oss mer variation i lärarnas medvetenhet om bildens betydelse p.g.a. deras olika långa yrkeserfarenhet och olika utbildningar, men så var inte fallet. Alla lärarna i undersökningsgruppen svarade väldigt snarligt på enkätfrågorna, trots att den som arbetat längst hade 36 års erfarenhet och den som hade minst yrkeserfarenhet hade arbetat 12 år. Trots att vi tycker att lärarna i undersökningsgruppen använder mycket bild i sin undervisning, så har en del av dem ställt sig frågande till sitt eget bildanvändande. Vi tycker det är positivt att vi har lyckats väcka lite nya tankar hos dem. Ibland kanske det behövs en sådan här undersökning för att man ska börja reflektera över sin undervisning.

Inför vårt arbete har det varit svårt att hitta litteratur som behandlar detta ämne. Det finns massor av litteratur som behandlar bild, men då är det mer ämnet bild (konst). Däremot att finna litteratur som behandlar bild som ett pedagogiskt verktyg, var betydligt svårare. Vi undrar då varifrån lärarna har fått sin medvetenhet om bildens betydelse vid barns läs- och skrivinläring.

5. Sammanfattning

Barn behöver erbjudas olika arbetssätt och uttrycksformer för att deras varierande behov och skilda förutsättningar skall kunna tillgodoses. Vi anser att bild är ett bra sätt att variera undervisningen eftersom det är ett naturligt uttrycksmedel för barn. Via bild kan barn kommunicera samt uttrycka tankar, känslor och kunskaper. Att använda bild som verktyg vid inläring gynnar alla elever men kanske främst de visuella barnen.

Undersökningen visar att lärarna i undersökningsgruppen, i olika omfattning, är medvetna om bildens betydelse vid barns läs- och skrivinläring, men också i andra ämnen och sammanhang. Vare sig det gäller färdiga bilder eller barnens egna bilder används bilden i stor utsträckning av lärarna i undersökningsgruppen. Resultatet visar att 8 av 10 lärare använder sig av bild i alla ämnen, och de återstående 2 använder bild i fler än hälften av sina ämnen. 9 av 10 lärare använder också bilden varje dag medan 1 lärare använder bild 2-4 gånger i veckan. När det gäller barnens egna bilder visade de sig att 5 av 10 lärare använder barnens bilder i alla ämnen, dock bara ibland. Resultatet visade också att färdiga bilder och barnens egna bilder används på samma sätt och i samma ämnen.

Via bilder kan barn bearbeta och uttrycka sina tankar, känslor och kunskaper och deras tankar blir på så vis mer konkreta och påtagliga. Barn kommunicerar också genom sina bilder. Innan de har knäckt "läskoden" läser barnen genom att titta på och prata om bilder samt skriver genom att rita bilder. När barnen skriver eller berättar till egna eller färdiga bilder fungerar bilden som ett stöd samt för att stimulera skrivandet. Slutligen är det viktigt för barnen att få skapa egna mentala och fysiska bilder och inte bara konsumera andras bilder.

Litteraturförteckning

- Allard. B & Sundblad. B (1986) *När vi läser och skriver*. Stockholm: Almqvist & Wiksell
- Bergöö. K, Jönsson. K, Nilsson. J (1997) *Skrivutveckling och undervisning*. Lund: Studentlitteratur
- Björk. M, Liberg. C (1996) *Vägar in i skriftspråket*. Stockholm: Natur och kultur
- Dahlgren. G (1999) *Barn upptäcker skriftspråket*. Stockholm: Liber AB. 2uppl
- Ekström. S, Isaksson. B (1997) *Bildglädje och läslust*. Stockholm: En bok för alla.
- Hallberg. S, Svensson. A-K (1994) *Bildens betydelse i undervisningen* Kristianstad: Högskolan Kristianstad
- Healy. J (1999) *När hjärnan börjar skolan*. Jönköping: Brain Books AB
- Henriksson. L (2000) *Bokpuffar*. Stockholm: En bok för alla
- Smith. F (1986) *Läsning*. Stockholm: Almqvist & Wiksell. 3 uppl.
- Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo94*. Utbildningsdepartementet (1998) *Stockholm*: Fritzes förlag

Internet

Arbetslag F-2, www.skola.helsingborg.se/kattarp/arbetslag_f-2.html,
Uppdaterat 2002-10-10, Hämtat 2004.aug 28

Hansson. K (25 aug. 99) *Så lyckas du med studierna* - artikel i Kristianstadsbladet,
<http://www.studieteknik.se/artiklar/kristianstad.html>, Hämtat 2004.aug 28

Jonsson, Carin (2002) *Barns tidiga textskapande genom bild och text - Tidskrift för lärarutbildning och forskning nr1-2*, www.educ.umu.se/presentation/publikationer/lof/lofu_1-2_2002.pdf, Hämtat 2004.aug 28)

Sturebys kursplan, www.sturebyskolan.stockholm.se, Hämtat 2004 aug.28

Bilaga: 2

Här nedan följer frågorna som vi vill ha hjälp med. Vi har numrerat frågorna för att, om du inte får plats med ditt svar under frågan, kan du fortsätta på baksidan eller lägga till ett separat papper. Det vi vill få fram är: Om och hur bilden används i undervisningen.

1. Använder du dig av bild i din undervisning?

- I alla ämnen mina ämnen
- Fler än hälften av mina ämnen
- Mindre än hälften av mina ämnen
- Nej aldrig i något ämne

Om ja, i vilka ämnen och hur används bilden och varför?

Om nej, varför inte?

2a. Anser du att du använder tillräckligt med bild i undervisningen?

- I alla ämnen
- Några ämnen (vilka ämnen)
- Inga ämnen

2b. Hur mycket bild använder ni?

- Varje dag
- 2 till 4 gånger i veckan
- 1 gång i veckan
- Använder aldrig bild

Om ni använder er av bild, hur använder ni bild och varför?

Om aldrig, varför inte?

Bilaga: 3

3. Använder du elevernas egna bilder i undervisningen?

3a. Var?

- I alla ämnen
- I några ämnen (vilka ämnen)
- Inga ämnen

3b. När?

- Ja alltid
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

Om ja, hur används bilderna och varför?

Om nej, varför inte?

4. Hur ser ni på bilderna i läromedlen? Utveckla och motivera ditt svar.

5. Övrigt

Tack för din medverkan!

Bilaga: 4

Hur och varför bild används i undervisningen?

L1: Barnen illustrerar de flesta av sina texter under temaarbete, fritt skrivande såsom egna sagor samt dagboksskrivande. Ibland målar vi till musik.

L2: Ma-, tiokompisar, mätövningar, geometriska former och symmetri.

So/No I de tema man läser blir det en naturlig del. Bild där är ju det naturligt.

Sv. skriva till bilder – rita till en text.

L3: I läsinläringen är bilden oftast ett stöd till texten. I matte uppmanar jag barnen att rita till exempel problem som det tycker är svåra att lösa. Då får de också den visuella delen.

So/No för att tydliggöra texten.

L4: Eftersom jag har en etta nu så är det naturligt att illustrera mycket, har även elever från andra länder.

L5: Eftersom vi arbetar tematiskt, så kommer alltid bilden in som en del i både Oä, Sv och Ma.

L6: Jag ser bild som ett naturligt uttryckssätt för barn. Därför är det ett sätt att bearbeta och redovisa tankar och information i alla ämnen. I samband med bokstavsinläringen kan man använda bild som stöd för minnet för visuella barn. För mycket i skolan består av att konsumera andras texter och bilder. Det är viktigt att känna att man själv är en producent också.

L7: Jag jobbar ofta med det fria skapandet då fantasi och kreativitet får ta vilka former som helst (t ex lek med lera, tyg, kartong mm). Sen jobbar jag med att skapa bilder för att stimulera skrivandet och läsandet (småböcker, brev, sagor mm). Jag vill också lära barnen att kunna avbilda saker (t ex frukter, blommor, djur). Vi tar även färdiga bilder och fotografier och studerar och granskar. Vi använder färdiga bilder till att berätta om eller skriva om. Vi leker med våra egna bilder på tavlan. Ritar så att andra kan förstå hur vi tänker. Bild är det ämnet som jag använder mest under lektionerna. Givetvis för att jag själv är så intresserad av allt som har med färg och form att göra. Det har betytt mycket för mig under min uppväxt och därför tror jag att jag kan inspirera andra att uttrycka sig genom konsten.

L8: Sv – Händelseböcker, Sagor

Ma – Räknesagor, Mattesamtal

Mu – Lära in nya sånger, Måla till musik

Varför? Åskådliggöra, Motorikträning

L9: Ma t ex ”räknesagor” På olika sätt åskådliggöra räkneex

Sv Bokstavsinläringen Händelseböcker Få förförståelse till läsning Muntligt berättande,
Bilder att skriva till

Mu Rita, måla till musik

Oä På olika sätt illustrera det vi arbetat med. Bilder på det vi arbetar med. Få utlopp för
fantasi och kreativitet.

Motorikutv. Pröva på olika tekniker och mater.

L10: Som lågstadielärare behöver jag få barnen att lära sig med hjälp av alla sinnen, därför
använder jag mycket bild i undervisn.

Bilaga: 5

Hur och varför barnens egna bilder används i undervisningen?

L1: hade inte svarat på frågan.

L2: Visa att man har läsförståelse.

L3: ex när vi skriver en gemensam saga

L5: matten använder vi bilden i räknesagor för att förstå mattespråket. I svenskan skriver barnen sagor med sina egna bilder till. Vi kan skriva en diktering utifrån barnens bilder. I Oä förstärker vi arbetet t ex Om svampar genom bildarbete med fantasisvampar.

L6: I t ex Ma ritar vi begrepp: över, under osv. Mönster, talbilder och räknesagor. I sv illustrerar vi texter, associerar till ord, utsmyckar bokstäver. I mu ritar vi texter och känslor. I Oä uttrycker vi det vi lärt oss eller dokumenterar iakttagelser I bild använder vi olika tekniker och diskuterar ”arbetsätt”.

L7: Se punkt 1

L8: Berätta till bilder. Skriva till bilder. Sagor. Utställningar i t ex No/So. Måla till musik.

Räknesagor (mm)

L9: Berätta till. Skriva texter till

L10: Lättare att prata till sina egna bilder.

Bilaga: 6

4. Hur ser du på bilderna i läromedlen?

L1: Jag arbetar med barn i klass 0-2 och vi använder inte så mycket läromedel. Barnen har varsin mattebok och varsin bok i svenska. Bilderna i dessa läromedel är trevliga och konkretiserande för barnen. Under temaarbete använder vi facklitteratur.

L2: det finns många bra bilder i läroböcker som man kan prata om eller skriva om.

L3: alla bilder passar inte alla barn. Vissa barn vill ha detaljrika bilder medan andra barn inte klarar av detta.

L4: Vi har inte så mycket läromedel. Vi har en mattebok, Tycker bilderna är bra. Vi har Trulle bok – tycker bilderna är bra.

L5: Vi använder så lite färdigt läromedel så det kan jag inte utveckla. Vi använder mest skönlitteratur, enkla småböcker vid läsning och enkla faktaböcker. I dessa böcker tycker jag att bilderna är en hjälp för barnens läsning.

L6: Vi har inte så mycket läromedel men i Ma-bok och Bokstavshäftena, väldigt 2 dimensionella (platta). De är tydliga och klara (färgrika) illustrationer men inga konstverk.

L7: I de få läromedel som vi har (ma. och Trulleböckerna) så är de bra. Vi skapar fler egna läromedel idag än för 10 år sen.

L8: Bilderna i vårt matte läromedel är bra. Tydliga. Ger möjlighet till samtal med eleverna.

L9: I stort sätt bra. Illustrativa. Detaljrika (där det är önskvärt). Fantasieggande.

L10: Oftast väldigt fina bilder, kanske det kan bli för mycket ibland. Barnen behöver göra ”egna” bilder i huvudet.

Bilaga: 7

5. Övrigt

L2: Ibland är det också bra för barnen att själva göra sig en bild i huvudet (fantisera) om det man läser t ex Dagens barn är dåliga på det.

L5: Jag tycker att det är så viktigt att få med många sinnen vid inläring, därför arbetar vi också hela tiden med mycket praktiskt parallellt med det teoretiska.

L8: Att använda bild i undervisningen är toppen, tycker jag. Tyvärr gör jag det alldeles för lite. Vet inte varför? Är jag lite bekväm? Prioriterar jag annat i stället? Den här enkäten har fått mig att tänka till lite extra, så nu ska det bli ändring.